

A HÁROMSZÖGLETŰ KALAP

MANUEL DE FALLA TÁNCJÁTÉKA LEMEZEN

Másként alakult volna-e a történelem, ha II. Lajos nem fullad bele a Csele-patakba? Ha a porosz sereg késve érkezik a Waterlooi csataterre, s így Napóleon szétverheti az angolokat? Ha Lenint a Szmolnijba menet lepuffantják az utcán? Ugye, milyen „történelmietlen” kérdések? Legalábbis a marxizmus szerint, melynek szikkadó emlőin nevelkedtem valaha, ennek tudorai ugyanis valahogy így háρίtották el az efféle találgatásokat: a történelem menete, haladása szükségszerű, a véletlen események nem befolyásolhatják jelentős mértékben.

De vajon nem alakult volna-e másként az európai zene története, ha Gyagilev orosz balettmester nem költözik a század elején egész társulatával Párizsba? Az ő ösztönzése – megrendelése – nélkül megszülethettek volna-e Debussy és Ravel pályáösszegző balettjei, a *Játék* és a *Daphnis és Chloé*? Megírta volna-e Sztravinszkij a *Petruskát* és a *tavaszi megszentelését*, melyek új irányt adtak a XX. század zeneművészetének? Nem tudom. Mindenesetre az új kezdeményezések nem ilyen látványos és – a botrányt is beleértve – hatásos formába kerültek volna közönség elé, jóval később kezdődött volna meg a modern zene diadalútja.

A spanyol de Falla táncjátéka, *A háromszögletű kalap* is Gyagilev megrendelésére készült, végleges változatát 1919-ben mutatták be Londonban, a díszleteket és a kosztümöket a honfitárs Picasso tervezte.

(A századelő festőinek, muzsikusainak és költőinek együttműködése maga is csodának tetszik napjainkban. Egyáltalán, hogy találkozhattak, ki hozta össze a legnagyobbakat egyetlen városban, Párizsban? A Jóisten? Vagy csak az, hogy akkoriban vízum nélkül lehetett utazni bárhová, és Párizs nemcsak a kultúra világfővárosa volt, hanem a fillérekért bérelhető padlásszobáké is?) A balett cselekménye nem túl komplikált: a beképzelt kormányzó (az ő méltóságát jelzi a háromszögletű kalap) szemet vet a molnár feleségére, ezért a férfit koholt váddal egy napra börtönbe záratja, hogy addig megkörnyékezhesse a szép molnárnét. De az asszonynak nem kell az uraság, ígéző táncával előbb elbolondítja, majd a malomárokhoz csalja, s a kormányzó végül a vízbe pottyan... Igazi népi bohózat ez, a Spanyolországban elterjedt vásári bábjátékok szellemében – ezekhez nyúl majd Garcia Lorca is, amikor a saját színpadi stílusát megteremti. Ami igazán rendkívüli benne: a muzsika. De Falla legszebb dallamait, legtüzesebb-

spanyolosabb ritmusait találta meg hozzá, hangszerelése pedig (azt a franciáktól: Debussytól, Raveltől tanulta) káprázatos – egy forró andalúziai délután minden színében izzik. Az a fajta muzsika, amely mindenkinek – nemcsak a „vájtfülűeknek” – ajánlható: a kezdő

komolyzenehallgatók a Sztravinszkijhoz, Bartókhhoz vezető út egyik első állomásának is tekinthetik.

Nálunk a balettből kiemelt három táncot szokták játszani, lemezen is azok szerepeltek. Most a teljes művet hallhatjuk a *Deutsche Gramophon* felvétele alapján készült új Hungaroton-lemezen. Előadók: a Seiji Ozawa-vezényelte Bostoni Szimfonikus Zenekar és az énekbetéteket éneklő Tereza Berganza.

Manuel de Falla érzékeny idegrendszerű alkotó volt, a termékeny időszakokat hosszú hallgatások váltogatták nála, s élete utolsó két évtizedében – a spanyol polgárháború nyomasztó élményeitől megtörten teljesen fel is hagyott a komponálással.

Tisztelt Gyagilev úr, köszönjük, hogy ezt a művet még idejében kicsalta belőle.

(*Délmagyarország, 1991. október 3.*)

(A ***Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések*** című kötetből)

[← Előző oldal](#)

[Következő oldal →](#)